

CAP

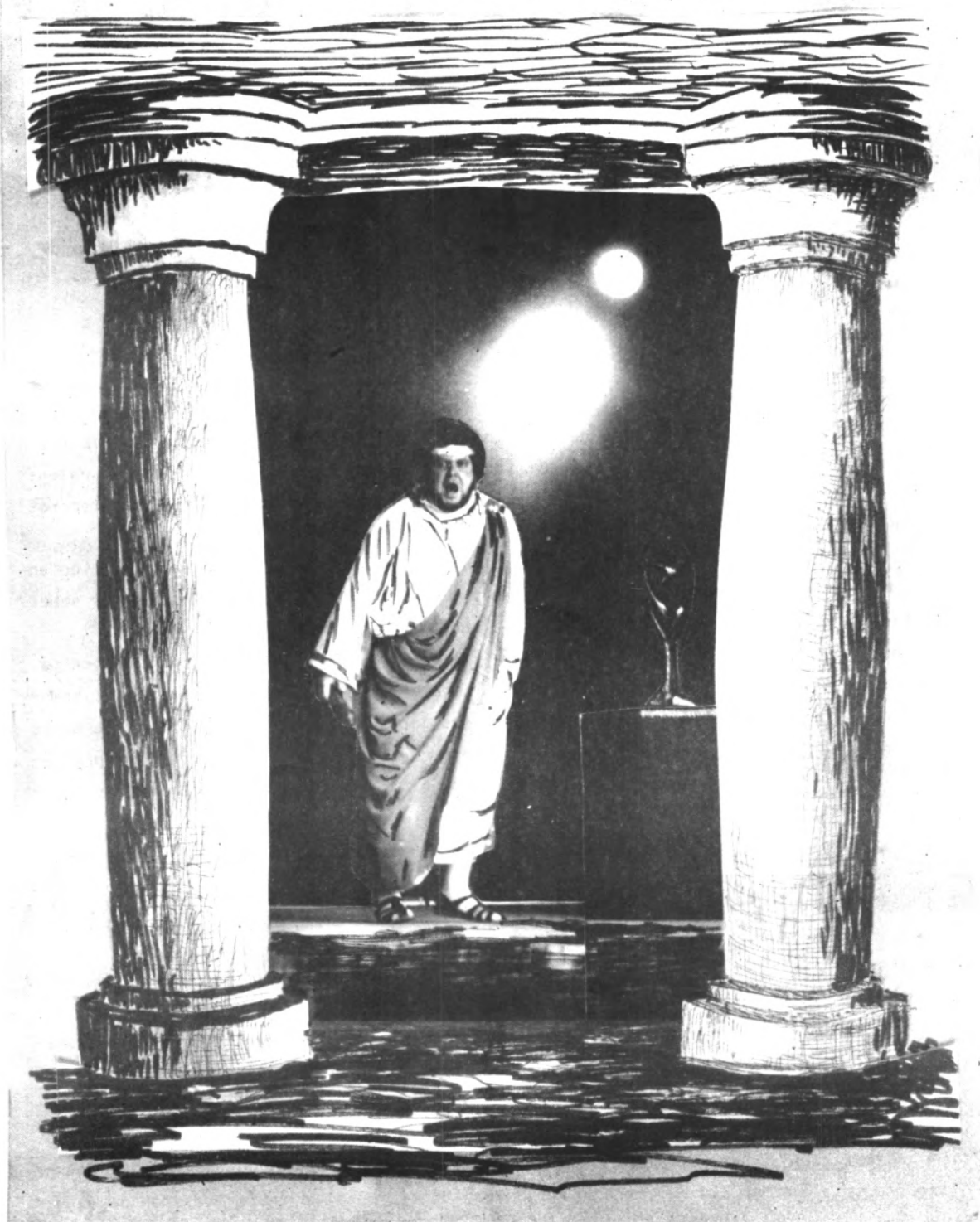
VERMELL

**PRINCE
CROW**

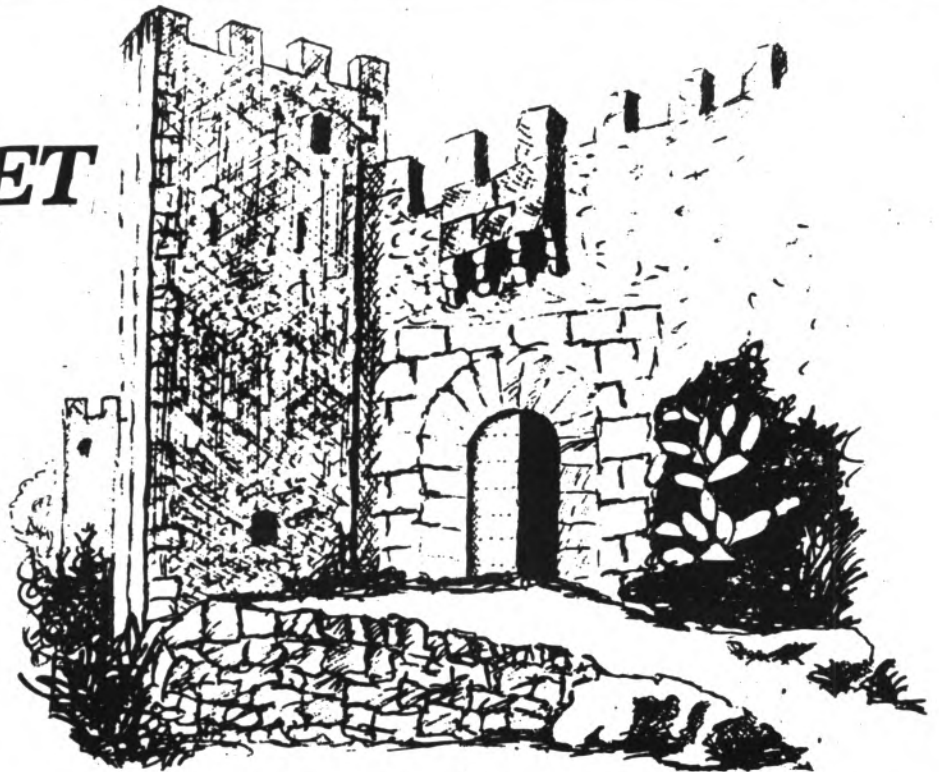
Nº 97

CAPDEPERA - CALA RAJADA

GENER 1989

PORTALET

EL BALL DE LES FESTES

El nostre Ajuntament, en una de les més fastuoses patinades polítiques de la història del poble, decidí no incloure el dia de Sant Bartomeu entre les festes del calendari laboral. Finalment, la decisió fou revocada i el dia del patró de Capdepera reposat com a no laborable.

D'aquesta actuació se'n poden treure algunes conclusions, dues de les quals poden ser: a) el nostre Ajuntament, fent bo l'adagi, ha tengut la saviesa necessària per saber rectificar; b) no es pot governar d'esquena al poble.

Des que es va saber que les festes locals d'enguany eren Sant Antoni i L'Esperança, el rebombori va anar en augment i la pressió sobre el batle i regidors realment insuportable. No podien ni anar pel carrer. Donam testimoni de que se'n varen haver de beure més de dues de fresques. Finalment, davant les proporcions que anava prenguent el problema, el dia 13 de gener quedava sense efecte la decisió original i Sant Bartomeu substituïa L'Esperança com a dia festiu.

Segurament, quan el Consistori pensà en llevar la festa del patró, ho féu amb la millor voluntat, amb una sana intenció, pensant que una festa en dijous i en ple estiu feia més nosa que companyia. El problema ha estat que -lloat sia Déu- la major part de la gent de Capdepera no es regeix per criteris mercantilistes en qüestions que afecten el seu ésser col·lectiu. Per a moltes de persones, afortunadament, segueix havent-hi valors intocables que estan per damunt dels doblers.

Pensam que el poble ha donat una lliçó de maduresa i d'estimació vers la seva història i les seves tradicions, no permetent que amb una plòmada, d'un dia per l'altre, fos llançat per la borda el venerable llast, el benvolgut patrimoni del nostre passat com a poble.

Espèram que l'Ajuntament haurà pres bona nota de la feta i que en el futur, abans d'exposar-se a fer el ridícul, polsarà l'opinió pública. Batle i regidors han de baixar

al carrer i practicar el sa exercici de parlar amb la gent, saber com respira el poble i evitar haver de fer anques enrera. Com a mínim, ara ja saben que amb els sentiments de tota una col·lectivitat no s'hi pot jugar.

Aquesta no és una qüestió de vencedors ni vençuts. Es, simplement, una qüestió de sensibilitat.

VALENCIA Per tercer any consecutiu, la Banda de Música de Capdepera ja ha començat a fer les maletes per anar-se'n a les Falles de València. Ja és ben simptomàtic que en aquella terra de tan bons músics, un any sí i l'altre també, la nostra Banda sigui reclamada per actuar a un aconeteixement tan important. Com sempre, és la Falla de la Plaça de l'Arbre la que patrocina el viatge dels músics locals per als qui aquesta sortida ve a constituir un premi a moltes hores d'assaig i de feina.

DE FESTA ...en festa. Nadal, dins la més absoluta normalitat, amb les Matines més moderades, menys teatrals que l'any anterior. Cap d'Any, a base de sopars cars, els restaurants plens i la placeta de l'església de Cala Rajada feta un oi. Els Reis molt bé, com sempre. No sabem qui ens va comentar que les carrosses d'enguany no eren gaire imaginatives. A nosaltres ja ens pareix un miracle que se'n facin de carrosses. "El Rei Herodes", una passada de bé. En parlem amb més detall a una altra pàgina. Fabulós lo de Sant Antoni, en quant a la marxa de la nit de foguerons de Capdepera i Cala Rajada, i esperam que igualment a Canyamel (escrivim entre i entre). La presència de "Modems", "Guia del Ocio", "Música Nostra", la Banda de Música, etc., contribuï no poc a animar les respectives vetllades. I ara mateix ja tenim la rua pels morros. Aquest poble va de festa, evidentment.

ONADA ...de robatoris. Entre finals de desembre i principis de gener, els lladres en feren de les seves a tot el nostre municipi. Cases particulars, establiments comercials, hotels i pensions reberen la visita dels espe nyaportes i els saltaparets. Una acció de les forces de l'ordre públic ha acabat amb set o vuit pressumptes delinqüents a disposició del jutge -més o manco els de sempre- i amb el descobriment d'un important aplec de material que, pressumiblement, procedeix de distints robatoris. El que no s'ha pogut recuperar han estat els onze mens que pisparen a en Pep Albertí. Per traginar-los hi degueren haver d'anar amb un camió.

PROJECTES Joventuts Musicals de Capdepera celebraren, el dia 29 de desembre una assemblea general on, a part del tradicional repàs a l'estat de comptes i aquestes coses que es fan a les assemblees generals, donaren a corèixer els projectes més immediats de l'agrupació. Aquests són:

- 28 de gener. Concert de la soprano Maria Josep Martorell i el pianista M.A. Segura.
- 26 de febrer. Concert de piano a càrrec de Maria Antònia Gomis.
- 12 de març. Concert d'orgue per Bartomeu Veny.
- Concert de Joves Intèrprets, el mes d'abril.
- Maig. Selecció infantil de músics locals i comarcals.

Sens dubte, aquesta gent marxen vent en popa.

DONACIO Hem sabut que, les passades festes de Nadal, gairebé en silenci i amb la modèstia que sempre l'ha caracteritzat, don Francesc Garau -don Francesc "es notari"- va fer donació de l'esglesieta d'Es Carregador, propietat seva, a la Parròquia de Capdepera. Amb la mateixa modèstia, però també amb tota sinceritat, no podem fer altra cosa que dir, gràcies don Francesc.

SEQUERA L'eixut que ja ve durant alguns mesos està causant problemes seriosos als pagesos de Capdepera, com passa per tot arreu. La brusca del dia 19 no ha solucionat res, evidentment. Però, essent greus els problemes actuals, hom pensa que la cosa pot ser del tot dramàtic l'estiu que ve, haguent de donar beure i aigua per rentar-se a més de vint mil persones, si aquesta propera primavera. Qui més qui manco ja fa rogatives.

TALAIOT Un dels vestigis més importants del nostre passat prehistòric és, sens dubte, el Claper dels Gegants. Per a la seva definitiva preservació, a part dels cinc mil m² de que l'Ajuntament disposa en els voltants del talaiot, ara s'han rebut una subvenció del Govern Balear per fer neta la zona i tancar-la. En definitiva, aquesta és la primera mesura que es pren en el nostre poble en tal sentit. Per qualche cosa es comença.

VIDA CREIXENT Segons hem sabut de l'ecònom de Cala Rajada, Pere Barceló, el dia 4 de gener han començat unes reunions mensuals, amb celebració de la Misa, especialment dedicades a la Tercera Edat. Aquestes trobades s'inclouen dins el moviment diocesà "Vida Creixent", a través del que es pretén una activa participació de la gent major en les qüestions eclesiàstiques. Aquests actes es preveu que tinguin lloc el primer dimecres de cada mes.

sobre la necessitat de la crítica »

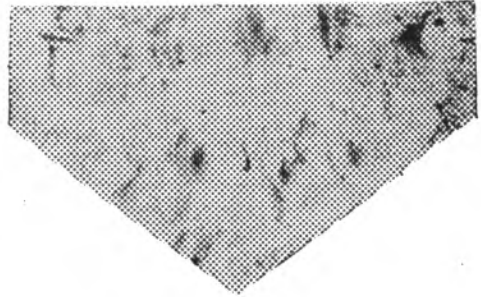
Criticar és discernir, destriar entre el que és positiu i el que és negatiu. En les condicions d'aquest món, la crítica és necessària. Aquesta necessitat es fonamenta en el fet de que tota persona i tota actuació humana està marcada amb el signe de la limitació. Per altra part, les persones i les seves actuacions poden millorar a partir de la crítica.

Però, de fet, moltes vegades la crítica no dóna resultats positius i això es deu a que, sovint, criticam malament i a que molt poques persones han assumit el difícil aprenentatge de deixar-se criticar.

La causa principal de que la crítica es trobi en tan baixa forma radica en el nostre "jo". El tenim tan gelós, tenim l'ull de poll tan delicat, que, freqüentment, la nostra crítica no neix de l'amor responsable que vol millorar persones i situacions, sinó de ràbia, de l'orgull, del ressentiment... Seria tan interessant que intentàssim una genealogia de les nostres crítiques! Per altra part, estam tan poc disposats a que ens ferin el "jo", tenim tanta por a sentir una possible veritat, que ens pot alliberar encara que sigui dura...

És necessari aprendre a criticar.
És necessari aprendre a ésser criticats.

ANTONI RIUTORT

AQUEST NÚMERO L'HEM FET:

Joan Nebot
Mari-Germa Melis
Joana Colom
Maria Vives
Pep Terrassa
Llucià Sirer
Mª Antònia Nadal
Jaume Fuster
Ani Muñoz
Antoni Amorós
Gabriel Torres
Domingo Chaparro (fotos)
Gabriel Flaquer
Antònia Garcia

BOLLETÍ DE L'OBRA CULTURAL
BALEAR

Capdepera-Cala Rajada

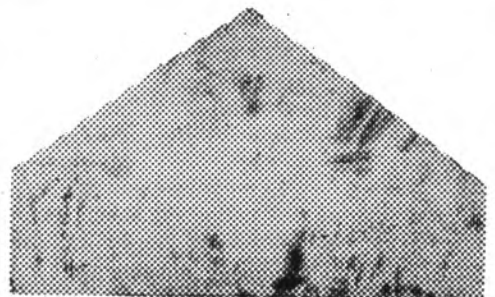
GENER 1989

Via Joan Carles I, s/n
Capdepera

Dipòsit Legal: 197/80

Imprimeix:
APOSTOL Y CIVILIZADOR, Petra

Els articles publicats en aquesta revista, expressen únicament l'opinió dels seus autors.

coses de la grip...

Jaguda, avorrida, tapada fins al nas, atupada per una grip que ens està perseguint a tota marxa, vaig intentar de distreure'm una mica posant la televisió, i he de dir que vaig quedar una mica espantada de les sèries matinals que se suposa que es donen per entretenir la gent que no fa feina o per alleugerar els matins de les mestresses de casa en els seus quefers quotidians. I la veritat és que em vaig sentir bastant trista.

No puc entendre com la gent frueix amb els patiments dels altres. No entenc com, per oblidar els problemes de la vida, la gent es pot passar els esdeveniments d'un sector o bé molt desgraciat o bé extremadament venturós. I per si de cas no bastassin tots els bullits del poble, pareix que la gent s'ho passa d'allò millor amb les històries més envitricollades d'adulteris, robatoris, violacions, de dones i homes sense cap mania, sense sentiments...

Deu ésser que és més comercial aconseguir que la gent es senti "normal" davant les angúnies d'uns personatges ficticis als qui succeeixen tot tipus de desgràcies, situacions equívokes, amb cops de fortuna i desgràcia inversemblants. És de suposar que tot això pot passar i, així, n'hi hauria molts que voldrien plorar amb els nostres ulls. Que tota la crueltat, dolentia i malviure que ens mostren poden fer que cada un de nosaltres es senti més conformat i a pler amb el seu entorn. O podria ésser que, com que ens fan tan poca propaganda per riure i sentir-nos benaurats amb el què tenim, que no ens sabem sentir bé si no podem patir, fins al punt de resultar-nos familiar i agradable aquesta sensació. Deu ésser més fàcil sentir-se desgraciats, mirar el món i dir, uf, que hi anam de malament, no sé on arribarem!

Jo no vull dir que la realitat que ens ha tocat viure sigui el paradís. Què més voldria jo! Però crec que sovint ens convendria pensar que la botella és mig plena i no mig buida. És cert que, amb massa freqüència, els mitjans de comunicació i la vida mateixa ens retgiren i ens trasbalsen. Al final, cadascú haurà d'aiguantar el que li toqui, però és ben just que, en els moments d'oci, procurem reportar-nos la màxima satisfacció. A mi que em deixin la Pantera Rosa, però... que tothom frueixi així com pugui, o el deixin.

ANTONIA GARCIA.

DURANT EL MES DE DESEMBRE...

Han nascut:

Marcos Zarallo Maya,
de Juan i Mª de la Visitación.
Joan Mercant i Terrassa,
de Joan i Juanita.
Ferial Rabaí i Ladària,
d'Amar i Antònia.

retalls

- Quina esclada me'n vaig dur quan vaig veure les "pegatines" dels Reis. Me vaig pensar que anunciaven la dimoniada!

- Després de les festes, i que ho és de feixuga i mala de pujar la costa de gener.

- Tenia un retall un poc fort, parlant de la decisió de l'Ajuntament de llevar la festa de Sant Bartomeu del calendari laboral d'enguany, però hi ha hagut gent que ha protestat i ara ja ho torna ésser festa. No devia estar gaire convençut el Consistori, quan ho ha tengut tan bo de fer el rectificar.

- Una de les il·lusions més grosses que tenc és sentir parlar en mallorquí pels altaveus, en Jato, encara que només sigui qualche vegada.

- Si l'Ajuntament posa com a festa Sant Antoni, per què no promociona els foguerons repartint soques a tots els que en vulguin fer, com passa a molts d'altres pobles?

- Això dels premis a la gent que participa a la qualcada, és massa. A la llista de col·laboradors hi havia un "devoto" que donà un premi, i un altre "devoto" que regalà "dos pares de botas". Aquests han canviat el ciri a Sant Antoni pel parell de botes als "participantes ataviados".

- Escoltat a una senyora venguda a Mallorca per primera vegada, i no és broma: "Dins una bossa duc un altre parell de sabates per si de cas en arribar el mar me banya les que duc posades". Santa ignorància!

- No tenen de què queixar-se els qui viuen a Canyamel. Allà s'està fent la mateixa destrossa de pinar que a Cala Rajada.

- Malgrat tot, per Sant Antoni també es pot conèixer gent estranya que t'umpli.

ESTISORES

S'an casat:

Miquel Massanet Tous
amb Mª Isabel Grados Ruiz.
Francisco Carayol Pérez
amb Antònia Llúcia Saurina Aguiló.
José Antonio Fajardo Fajardo
amb Elionor Esteva Sansó.
Antonio Mateo Regueiro Tous
amb Margalida Tous Lull.
Bartomeu Ferrer Miralles
amb Amparo Poziño Gómez.
Alberto Liesegang Gayà
amb Isabel Escamilla García.
José Enrique Tena Val
amb Elionor Sancho Juan.
Giuseppe Perella
amb Margalida Terrassa Vives.

Han mort:

Maria Moll Massanet
Gabriela Garriga Ascón
José Rodríguez Ibáñez
Francisca Garau Flaquer
Maria Massanet Flaquer

EL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

LES COVES D'ENTERRAMENT

La cultura pretalaiòtica es desenvolupa en un període de temps que oscil·la entre els anys 2000 i 1400 a.C.

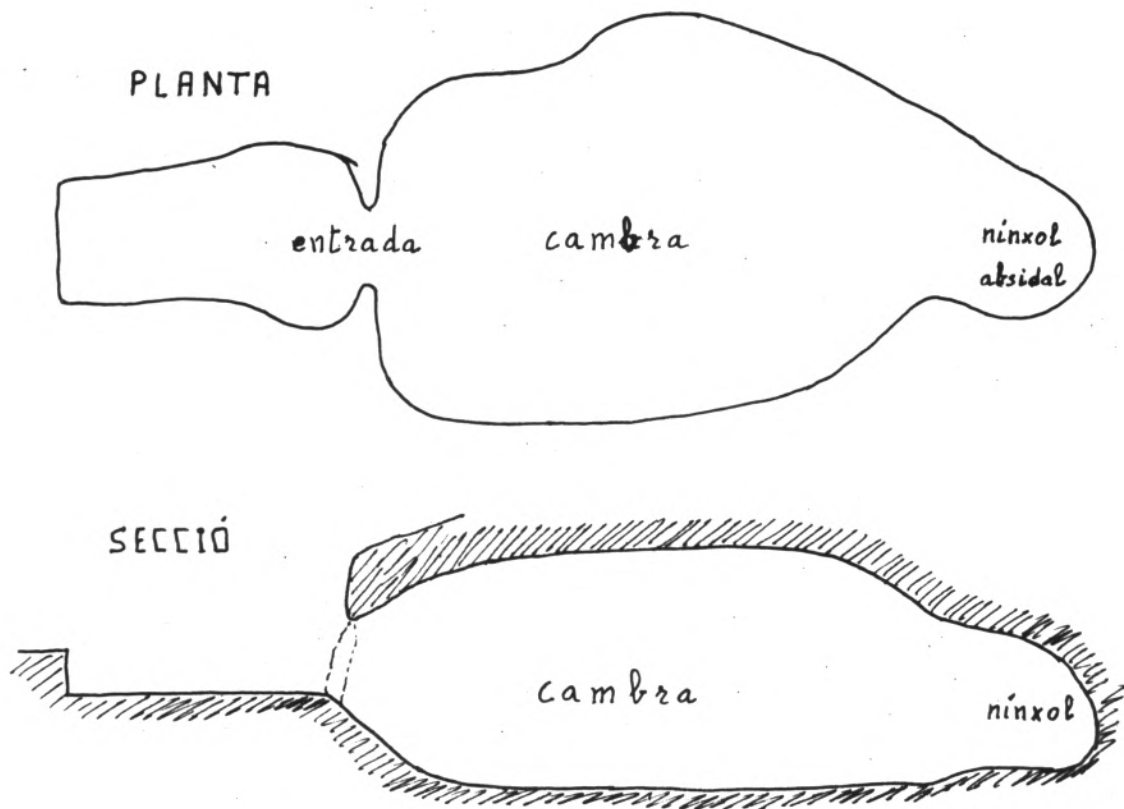
Es desconeix com va viure el mallorquí durant aquesta etapa i tan sols s'han identificat unes poques coves naturals que servien d'habitatge. Potser, la barraca coberta de ramatge era el tipus més normal d'habitatge, i això, naturalment, ha desaparegut.

Si bé desconeixem el seu hàbitat i manera de viure, en canvi disposam de bases segures per conèixer el ritual funerari així com els seus adreços ceràmics, metàl·lics i ossis. La cova artificial funerària és l'element més característic de la cultura pretalaiòtica mallorquina.

Es aquell període històric, l'enterrament en coves era un fet cultural que predominava per tota la Mediterrània.

Les coves artificials d'enterrament s'excavaven en el subsòl de pedra sorrenca o marès, segurament perquè és la pedra de menys duresa i, per tant, més fàcil de treballar. A Capdepera, les coves artificials localitzades dins la vall del torrent de Sa Mesquida estan situades a la part meridional del torrent i, més concretament, dins terrenys que són o foren de Son Jaumell, ja que la part septentrional és tota de subsòl calís de gran duresa.

Dins el sementer de Na Begassa que pertany a la possessió de Son Jaumell, a un empit rocós, ben prop del camí, hi ha tres coves artificials prehistòriques. La primera és alta, multicel·lular, mig esbucada, amb la façana orientada al SO. La segona és molt petita, de 1'4 m. de fons, 1'6 m. d'amplà i 1 m. d'alta. La tercera és ampla, amb una columna central excavada a la mateixa roca. Hi ha gravats rupestres en forma de creu, semblants als que hi ha a altres coves prehistòriques mallorquines (1).

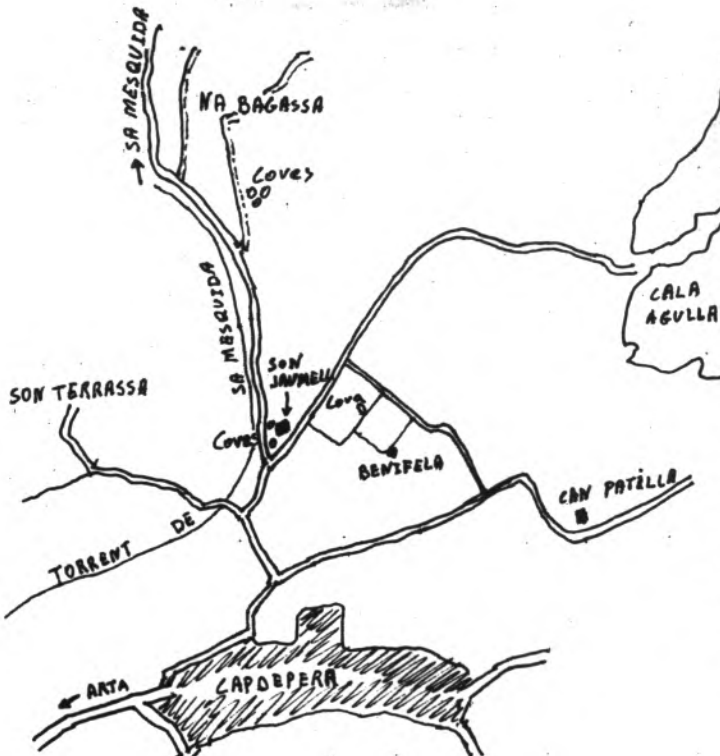

A l'empit d'un turonet, entre les cases de la possessió i la carretera de Sa Mesquida, hi ha dues coves artificials. La meridional és subterrània, de 6 m. de llarga per 3 m. d'ample, amb un nínxol absidal molt tosc. La cova septentrional està mig esbucada, és molt ampla, quasi 7 m., amb una llargària de 9 m.; hi ha un corredor d'accés. Ambdues estan orientades al SO.

Les parts essencials d'una cova són l'entrada, la cambra i els corredors, si bé aquestes darreres a vegades poden faltar. Les coves que tenen una cambra simple són, amb tota seguretat, les manifestacions més antigues. Les coves de planta evolucionada tenen, generalment, una cambra allargada, ovalada o rectangular amb alguns elements complementaris: nínxols laterals o absidals, bancs funeraris, trinxera central.

Els enderrocaments d'aquestes coves són provocats per les arrels dels arbres i arbusts que hi ha damunt del sòtil de la cova, les quals actuen com a falques que separen les capes de marès fins a provocar la seva esllavissada; per tant, si volem conservar aquestes coves cal netejar-les d'arbres i arbusts. No cal fer-hi excavacions arqueològiques doncs ja fa molts d'anys que són conegudes i utilitzades: alguna per tancar-hi porcs, alguna, segons pareix, per amagar-hi contraban temps enrera.

Si bé totes aquestes coves estan situades dins la possessió de Son Jaumell, la que és coneguda entre els arqueòlegs, fins i tot més enllà de les nostres fronteres, com a Cova de Son Jaumell és una que avui en dia està tapada i oblidada; àdhuc en Mascaró Pasarius no la localitzà, doncs la situa dins Na Begassa quan es troba entre el camí que va a Cala Moltó i les cases de Benifela, dins un establiment de Son Jaumell (2).

Aquesta cova fou localitzada ocasionalment un dia de Pasqua de l'any 1927. La família de l'amo en Colau Moll Lliteres havia comprat

Objectes de bronze que es conserven en el Museu Regional d'Artà

una quarterada de garriga dins l'establiment que feia poc temps s'havia realitzat a Son Jaumell; així que els nous propietaris decidiren aprofitar les festes per començar la paret que havia de tancar la finca. Quan espedregaven, es fixaren que a un cornaló les pedres que treien no estaven col·locades d'una manera natural. Duit per la curiositat, l'amo en Colau es decidí a explorar aquell racó i localitzà, davall una llosa de marès bastant grossa, com una mina plena de terra fina, d'uns deu pams de llargària, al fons de la qual hi havia una mena de boca de forn tapada amb una pedra encletxada. La tregueren i descobriren una cova tota plena d'arrels i d'olles (3).

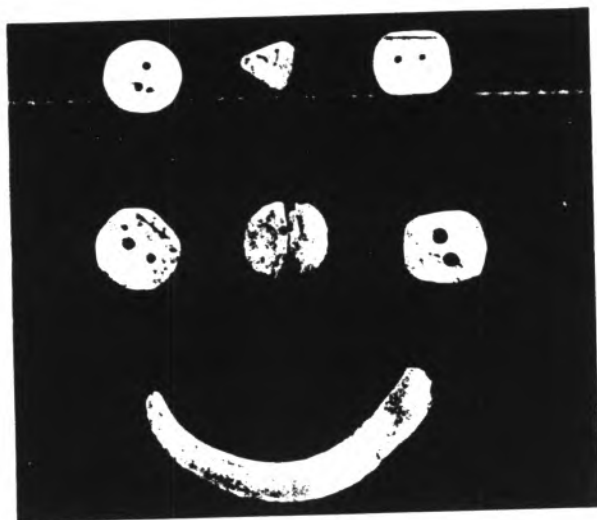
Ber aviat tot el poble va saber que s'havia descobert una cova plena d'olles i una gentada baixà a veure-ho. Un home, davant la sorpresa dels propietaris, entrà dins la cova amb una aixada i cercant "tresors" féu una trencadissa. L'amo en Colau, preocupat pel que passava, recollí les olles i les traslladà a ca seva. En total n'hi havia quaranta-vuit, cosa que ens dóna una idea de la importància de la troballa. Per altra part, el fet de descobrir una cova d'enterrament intacta és un succés tan poc freqüent que la notícia interessà a molts d'arqueòlegs i curiosos.

El prevere artanenc, Llorenç Lliteres, redactà la notícia de la troballa que fou publi-

cada en el "Correo de Mallorca" del dia 23 d'abril de 1927. Dies després visitaren la cova alguns investigadors, com don Andreu Crespí i don Lluís Amorós. Emperò a finals d'estiu els propietaris començaren la construcció d'una caseta de camp just damunt la cova i aprofitaren el buit de la cova per fer-hi la cisterna.

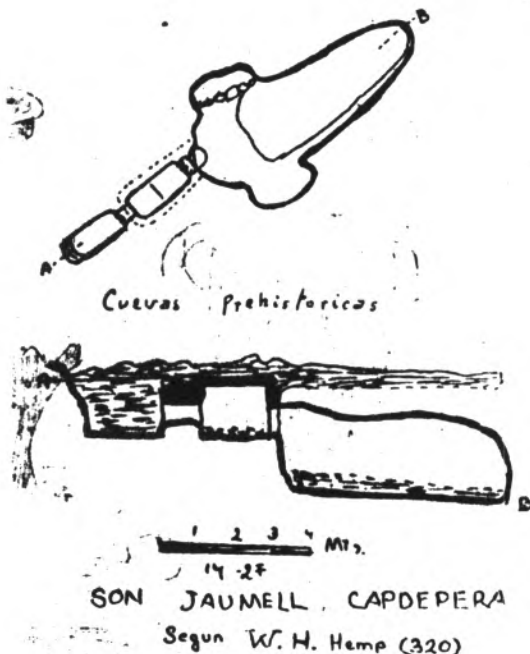
La importància del descobriment i la precipitació dels aconeteixements provocaren no poques mostres de desconcert entre els investigadors. Els següents paràgrafs, escrits per don Gabriel Llompart C.R., reflexen aquest desconcert: "La reconstrucció de la cova de Son Jaumell que existeix en el Museu Arqueològic de Barcelona desgraciadament no té garanties d'autenticitat. És més ideal que literal, si tenim en compte les dades publicades per Hemp, el qual recollí algunes dades orals facilitades pels inexplerts descobridors. Segons ells, la cova estava coberta per una gegantina llova, que seria per l'estil de la que encara hi ha "in situ", però rompuda, a la cova de Cala Sa Nau (Felanitx). Els cadàvers ocupaven la cova elipsoïdal i en el centre tenien el cap protegit per un bloc de marès. En el nínxol de la dreta les despulles humanes eren molt nombroses. Segurament servia de fossera a mesura que els cadàvers es desfeien, segons insinua Guillem Rosselló Bordoy en base a les excavacions de Son Sunyer" (4).

Segons madò Margalida, la cova tenia set o vuit metres de llargària, amb un nínxol a cada costat i un altre al fons, on hi havia una olla molt grossa. Aquest tipus de ceràmica dins un ambien humit, com era el de la cova, és molt fràgil. Per aquest motiu, quan hi entraren i agafaren les olles, aquestes se'ls rompenen dins les mans, emperò una vegada seques tornen molt fortes. L'olla grossa fou una de les que se va rompre i, també, de les que han desaparegut. Totes les olles tenien ossets dedins.

Objectes d'os que es conserven en el Museu Regional d'Artà

L'arqueòleg anglès, Mr. W. J. Hemp, publicà, els anys 1927 i 1933, uns treballs sobre la dita cova, amb informacions facilitades pel professor Andreu Crespí. L'autor presentava uns dibuixos sobre tres formes diferents de vasos de ceràmica, sobre un disc d'ivori, un ganivet i dues puntes de clau que, segons Hemp, eren els únics objectes de bronze que s'havien trobat. També publicava uns planells, planta i secció, de la cova. El treball està ple d'imprecisions. Vegeu una còpia d'aquells planells, feta per uns escolars (5).

Si la cova de devora les cases de possessió és de planta sezilla, aquesta, al menys amb tres nínxols, és de planta evolucionada; per altra part, la ceràmica, uns vasos bitroncònics que es semblen molt als purament talaiòtics, representa la darrera fase evolutiva de la ceràmica pretalaiòtica (6).

Una part dels adreços ceràmics, metàl·lics i ossis que hi havia dins la cova s'han perdut. Don Andreu Crespí adquirí i aconseguí, porgant la terra que hi havia dedins, un material que està dipositat en el Museu Arqueològic Municipal de Bellver. El que resta està exposat en el

Museu Regional d'Artà. Entre aquest material hi ha:

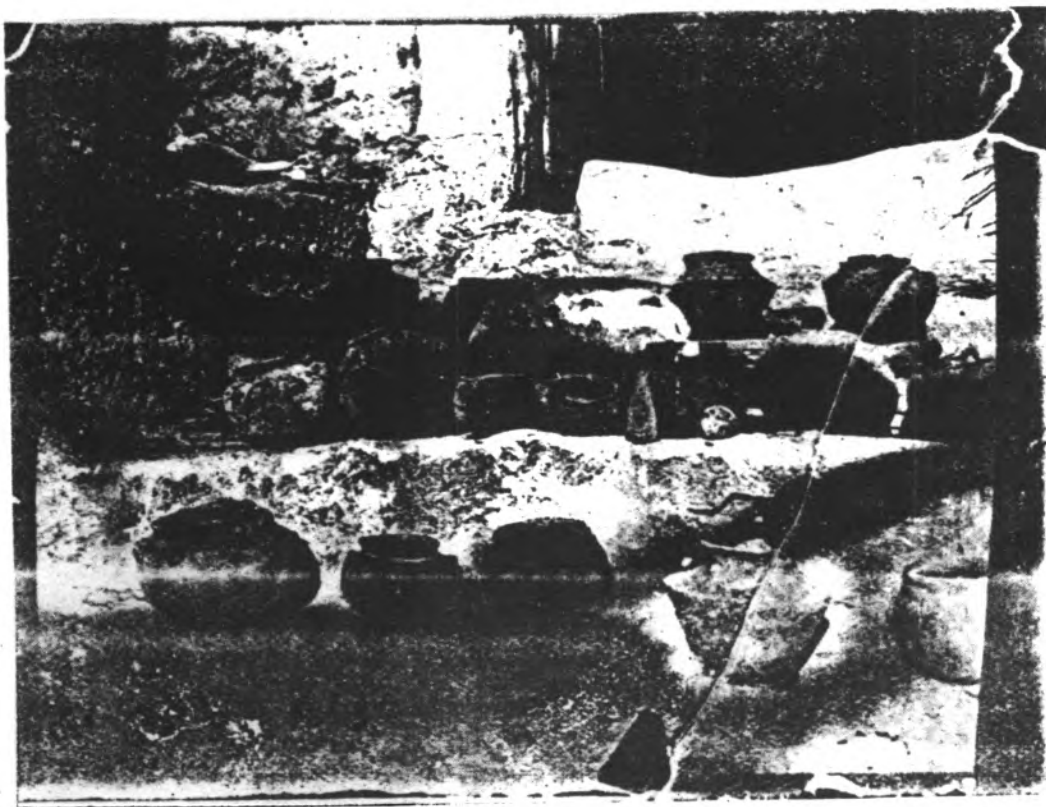
- Dos vasos globulars petits, amb anses de suspensió perforades.
- Un ganivet metàl·lic petit, incomplet, en quatre fragments.
- Una agulla metàl·lica en tres fragments.
- Tres puntes també metàl·liques.
- Un ganivet de forma triangular.
- Uns botons d'os, de forma circular o rectangular, amb dos forats.

Tot aquest adreç fou recollit per don Lluís Amorós (7).

Aquesta és la història de la desfeta d'una important cova d'enterrament que, d'haver actuat amb coneixement de causa, hagués aportat unes informacions i uns objectes ben valuosos per a la nostra cultura il·lenca.

Mascaró Pasarius, a un llibret que publicà el Ministeri d'Educació i Ciència, assenyalà l'existència d'una altra cova prehistòrica, mal conservada, dins el marge nord del torrent de Sa Mesquida (8).

PEP TERRASSA

Adreç que es conserva
en el Museu Regional d'Artà

- (1) Aquesta descripció, com d'altres que també transcriuré, està recollida d'un treball publicat al Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana (B.S.A.L.) per Josep Mascaró Pasarius, titulat "Los monumentos talaióticos del férmino de Capdepera (Avance de su catálogo)". 1964. Tom XXXII, pàgs. 275-282. En aquest treball, per abreviar la notació de l'esmentat article, sols em referiré al llinatge de l'autor.
- (2) Mascaró Masarius. Ibid.
- (3) Referències orals de madò Margalida Moll, filla de l'amo en Colau. Aleshores, ella tenia catorze anys i encara recorda detalls d'aquell esdeveniment.
- (4) "La religión del hombre primitivo en Mallorca". Història de Mallorca coordinada per J. Mascaró Pasarius. Tom I, pàg. 263. 1978
- (5) El dibuix està recollit d'un treball escolar realitzat per un grup d'al·lots durant el curs 1973-74. Bàsicament, el treball consistia en transcriure i calcar la documentació presentada per don Joan Lluís Estades. El títol del treball era "Tu localidad, su historia, su presente".
- (6) Guillem Rosselló Bordoy. "La cultura talaiòtica en Mallorca". Edicions Cort. Pàg. 39. Palma, 1979.
- (7) Lluís R. Amorós Amorós. "El ajuar funerario de la cueva de Son Jaumell en el Museo Regional de Artà". B.S.A.L. Tom XXX. 1952. Pàgs. 516-522.
- (8) "Monumentos prehistóricos i protohistóricos de la isla de Mallorca". Gráficas Miramar. Pàg. 55. Palma, 1967.

CONVERSES

Els calius dels foguerons gairebé encara són calents. El regust de la festa, de l'indubtable èxit de la festa, encara el tenim tots als llavis. És l'hora de parlar-ne. I ningú millor per fer-ho que dos membres tan significatius de l'Obreria com són en Jaume Llaneres i en Jaume Tous. Ells són els nostres interlocutors en una conversa que pretén arribar a les arrels d'una tradició secular.

QUI SÓU ELS MEMBRES QUE INTEGRAU L'OBREERIA DE SANT ANTONI?

L'Obreria està integrada pels membres següents:

Antoni Lliteres, de "Son Vadó".
 Pere Melis, "Colom".
 Miquel Garau, "Bassó".
 Jaume Llinàs, "Bossa".
 Jaume Llaneres, "d'es Juva".
 Jaume Tous, "Jato".

Hem de dir, però, que no sols els membres de l'Obreria som els qui organitzam la festa de Sant Antoni, sinó que pràcticament tots les membres de les respectives famílies, així com molts d'altres col·laboradors, fan possible que aquest trui vagi envant.

QUIN TEMPS FA QUE ESTAU AL DAVANT D'AQUESTA FESTA?

Fa urs nou o deu anys que nosaltres estam al front de l'organització. Aleshores era un moment delicat, en que la major

part de les bísties havien desaparegut de les nostres possessions, substituïdes per la maquinària. Davant l'alternativa de deixar morir la festa o de "modernitzar-la", no ens ho pensàrem massa. Avui ningú s'escandalitza de que siguin els tractors els que desfilen a la qualcada, per bé que, gràcies a la participació dels clubs hípics, els animals segueixin fent acte de presència. Entre una cosa i l'altra, pensam que hem aconseguit mantenir viva una tradició del nostre poble.

VOLEU ESPECIFICAR QUINES SÓN LES AJUDES QUE REBEU?

En primer lloc i molt principal, tenim l'ajuda dels establiments comercials de Capdepera i Cala Rajada, gràcies als quals podem fer un obsequi a tots els participants a la qualcada. Aquest any s'han visitat cinc-cents quaranta establiments, cosa que ens permetrà fer un milenar de regals. Com podeu suposar, això representa una feinada. Comptam també amb l'ajuda inestimable de l'Ajuntament, que posa i lleva l'arena dels foguerons, instal·la escenaris i il·luminacions, regala vi a tots els focs, etc. Així mateix, la festa no seria possible sense la participació de la Banda de Cornetes i Tambors, Banda de Música, centres escolars, etc.

I NO RESULTA MOLT PESAT AIXÒ D'HAVER DE LLEGIR LA LLISTA DE TOTS ELS COL·LABORADORS, A LA PLAÇA DES SITJAR, UN COP ACABADA LA QUALCADA?

Encara que pugui parèixer una lletania, en certa manera ens sentim obligats vers aquells establiments i persones que ens han ajudat, però, i també, es tracta d'omplir un buit mentre es fa entrega dels obsequis als participants. De totes maneres, d'un any per l'altre, ho estam agilitzant al màxim, a fi que no resulti pesat per a la gent. Enguany, un sol representant de cada carrossa o agrupació ha pogut recollir els regals de tots els seus membres. En tot cas, es tracta d'anar omplint tot el capvespre ja que la qualcada, per ella mateixa, són tres voltes que amb una hora estan fetes.

TAMBE HEM VIST EN ELS PROGRAMES, COL·LABORACIONS PER PART DE LA COMUNITAT AUTONOMA, CONSELL INSULAR, ETC.

Tot això queda resumit en la inclusió de la Festa de Sant Antoni dins el programa "Un hivern a Mallorca", que aquí coordina el Patronat Municipal de Turisme "Cales de Capdepera". Aquesta mútua col·laboració ha consistit en la participació del mitjà turístic i algunes carrosses a la qualcada, mentre que nosaltres hem intentat acostar la festa als pocs hotels que ara hi ha oberts.

PARLAU-NÓS DE LA CODOLADA.

La Codolada és un repàs cronològic d'allò més important que ha passat durant el darrer any en el poble, així com una crítica d'aquells aspectes de la nostra vida

quotidiana, tot fet amb bon humor i intentant no ofendre ningú. La intenció és la de seguir la tradició dels glosadors que ens han precedit, com és ara l'amo en Miquel "Pruna". Algunes de les cançons són cantades després de la qualcada, no totes, evidentment, per allò que dèiem de no cansar la gent. Totes les gloses queden recollides en un llibret que editam cada any.

QUIN ES EL SENTIT QUE VOSALTRES INTENTAU DONAR A LA FESTA?

A l'Obreria discutim molt sobre el sentit d'aquesta celebració, sobre el respecte a la tradició i sobre els canvis que els nous temps ens exigeixen. Els aspectes fonamentals han d'ésser respectats, mentre alguns altres són susceptibles d'ésser canviats. A Capdepera sempre havia sortit una parella de dimonis, però d'uns anys ençà, amb la creació de les "Diomides", tots els altres pobles han anat ampliant el nombre dels seus dimonis, així que nosaltres, si no volíem quedar al darrera, també ens hem vist obligats a fer el mateix. Enguany n'han sortit sis, i pensam que la gent ho ha acollit molt bé. Els quatre dimonis nous, per altra part, guarden una estreta relació, tant en les màscares com en els vestits, amb els dos que ja teníem, sempre respectant la tradicional configuració de dimoni gros i dimoni petit.

I PEL QUE FA ALS FOGUERONS, ¿QUINES PENSAU QUE SÓN LES FONTS EN QUE BEU AQUESTA TRADICIO?

La nit de Sant Antoni és una nit bruixa, una nit màgica, amb una estreta relació amb tots aquests aspectes misteriosos de la cultura mediterrània. Alacant, València, Mallorca, es pot dir que estan unides per un cult comú al foc.

ES A DIR, QUE LES ARRELS SÓN ESTRUCTIVAMENT PAGANES...

Probablement. El que passa és que hi ha una superposició de cultures i de cultes. Al llarg dels anys, les connotacions religioses han anat aportant tota una sèrie de símbols i signes que, ara ja, formen també part de la tradició. Hi ha, a través de les beneïdes, un sentiment de purificació dels nostres camps, d'homes i bústies. Després de tot el que la festa té de mundà, lúdic i festiu, es retorna a la puresa i l'austeritat.

ES POT DIR QUE, ENGUANY, LA PARTICIPACIO DE LA GENT HA ESTAT MÉS NOMBROSA QUE MAI.

Efectivament, i això ens satisfà més que cap altra cosa. Hi ha alguns factors que ho han fet possible. En primer lloc, el temps, que ho ha permès. Després hem intentat, tant a Capdepera com a Cala Rajada, que els foguerons estiguessin concentrats en un radi relativament petit, cosa que ha ajudat a crear un ambient i un clima de festa. La presència de distints grups musicals també ha col·laborat no poc a animar les dues nits dels focs, com esperam que també succeeixi a Canyamel, el dia vint-i-vuit.

D'AQUESTES PARAULES DEDUÏM QUE VOSALTRES ESTAU DARRERA L'ORGANITZACIO DE LA FESTA DE SANT ANTONI A TOT EL MUNICIPI.

Efectivament, l'Obreria se'n cuida de la festa, tant a Capdepera com a Cala Rajada, com igualment a Canyamel, sense distincions.

TOT AIXO DEU SUPOSAR, A PART DELS REGALS QUE FEIS ALS PARTICIPANTS DE LES QUALCADES, UNES DESPESES IMPORTANTS. QUIN PRESSUPOST TENIU I D'ON TREIS ELS DOBLERS?

Sí, entre una cosa i l'altra, cada any se'n van unes trescentes o trescentes-cinquanta mil pessetes, principalment amb els refrescs que oferim a tot el poble després de les qualcades. Els doblers surten d'aportacions de particulars, bancs i entitats, però, i sobretot, de les rifes que organitzam.

UNA DE LES ACUSACIONS QUE SE VOS FA, QUE NOSALTRES MATEIXOS HEM FET, A TRAVES DE "CAP VERMELL", ES LA DE DESVIRTUAR UNA FESTA TAN MALLORQUINA COM AQUESTA FENT EXCESSIVES CONCESSIONS A LA LLENGUA CASTELLANA EN DETRIMENT DE LA NOSTRA.

Sí, en som conscients d'això, i és un aspecte que també l'hem parlat sovint dins l'Obreria. Hem de dir que no es tracta de la decisió personal de cap de nosaltres sinó d'un consens que existeix entre tots els membres del grup. Nosaltres volem fer festa per a tot el poble, per un poble que l'integram tots, sigui quina la sigui la llengua en que s'expressi. Nosaltres volem arribar a tots. Però, també estam convençuts que la festa s'ha d'anar despullant de tot allò que no li és propi, però ho hem d'anar fent a poc a poc, sense radicalismes.

PODEM ACABAR, SI TROBAU, AMB ALGUNES CANÇONS DE LA CODOLADA D'ENGUANY.

Aquí van:

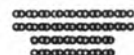
Cada partit, vos diré,
presenta ses seves llistes.
Sa Tercera Edat són vistes,
quin local vos han muntat!
Era de necessitat,
ja basta de coses tristes!

Sant Antoni va arribar
amb bastanta d'humitat,
cada any el tenim banyat,
mos plou o mos amenaça.
Sant Antoni això ja és massa.
Un poc de formalitat!

I COM QUE EL SANT S'ESCOLTA LA CODOLADA, ENGUANY NO QUE NO HA PLOGUT. POTSER QUE ARA LES ROGATIVES HAGIN D'ESSER PERQUE PLOGUI. I ES QUE EL PAGES SEMPRE HA DE LLUITAR CONTRA EL TEMPS. JA HO DIU TAMBE LA CODOLADA:

...sa terra va abandonada,
queden pocs foravilers,
se guanyen tan pocs doblers
que no basten per la casa.

QUE AQUEST ANY QUE ARA COMENÇAM PLOGUI A GUST DE TOTS!

El Rei Herodes

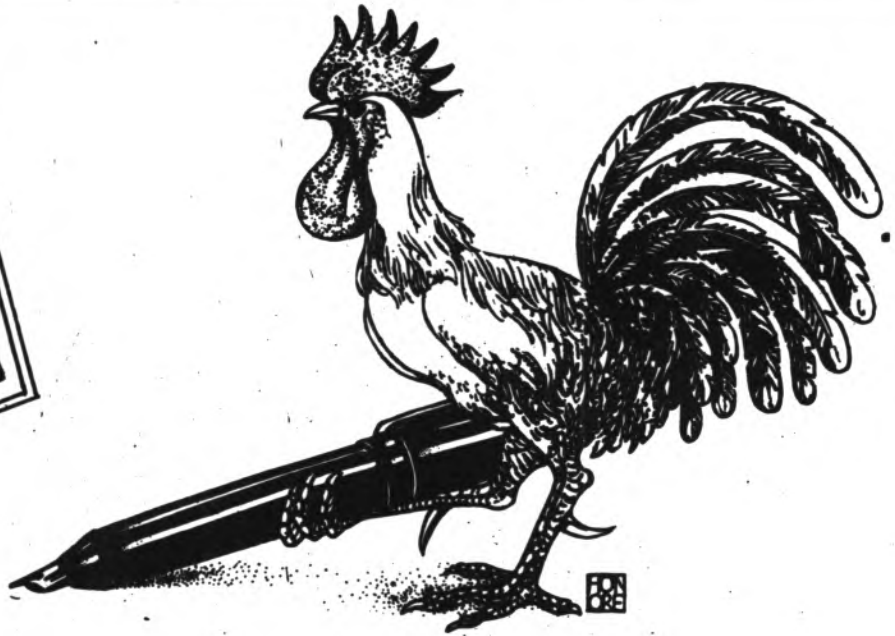
Tal i com anunciàvem el mes passat, per segon any consecutiu s'ha escenificat a Capdepera la peça teatral "El Rei Herodes". D'aquest segon muntatge que, bàsicament, ha seguit la línia empresa l'any passat, podem dir que ha suposat una passa envant en molts d'aspectes i detalls, principalment pel que fa a l'actuació de la majoria de protagonistes, molt més assentats i segurs. L'elenc ha estat exactament el mateix de la representació del 88, amb l'únic canvi del metge, paper que enguany ha fet en Tomeu Alzina "Pedaç", molt bé per cert. De totes maneres, i per a la posteritat, deixam constància escrita de tots i cada un desl'interès. Magnífic l'equip de so, demostrant que una espectacle teatral es pot sentir bé a la Plaça des Sitjar, cosa que haurien d'aprendre alguns professionals. Destacable també el gran ressò que del nostre "Rei Herodes" se n'han fet tots els diaris de Ciutat, donant-li una dimensió que, per primera vegada, ha ultrapassat l'àmbit estrictament local. I com que l'èxit de públic ha tornat ésser important, els responsables han quedat amb ganes de tornar-hi l'any que ve, i l'altre, i l'altre... Ells volen fer bo l'eslògan de que els de Capdepera són "Els Reis de Mallorca". Segur que ho aconseguiran.

Aquests són els culpables:

HERODES	Vicenç Nadal "de Ca's Mestre"
LEMECH	Jeroni Sureda "Caragol"
ARAGO	Pedro Arévalo
GENERAL	Joan Genovart "Garrit"
AMBAIXADOR	Joan R. Esteva "Blancus"
MARIA	Bàrbara Flaquer "Gaià"
JOSEP	Joan Trobat "En Trobat"
JESUS	Jeroni Font
POSADER	Miquel Orpi "Galió"
MELCION	Pere J. Cortada
GASPAR	Joan Mercant "Castus"
BALTASAR	Biel Flaquer "Gaià"
PASTOR 1	Jaume Llaneras "d'es Juva"
PASTOR 2	Jaume Tous "Jatito"
PASTOR 3	Mateu Morey "En Morey"
PASTOR 4	Miquel Lliteras "Sua"
PASTOR 5	Pere Llabata "de Son Jaumell"
PASTOR 6	Miquel Llabata
DOCTOR 1	Miquel Orpi "Galió"
DOCTOR 2	Jaume Llinàs "Bossà"
DOCTOR 3	Josep Pastor "Pipo"
METGE	Tomeu Alzina "Pedaç"
SIBIL·LA	Bàrbara Femenias "Tanjona"
ANGEL	Magdalena Siquier "Violina"
DIMONI 1	Llorenç Alzina "Mestrès"
DIMONI 2	Jaume Llinàs "Bossà"
CORNETES	Lluís Nebot "Binitu"
APUNTADORS	Mateu Orpi "Xerubí"
	Vicenç Garau
COORDINADORS	Sebastià Ferrer "Maletor"
	Miquel Garau "Bessó"
	Tomeu Massanet "Coix"
	i tota la Comissió dels Reis
	Pere V. Aso
REGIDOR	Toni Melis "Pintor"
DECORAT	Colau Vives "Pota"
DIBUIXANT	Miquel Reixac "Racó"
LLUM I SO	Margalida Morey
MODISTES	Antònia Cursach
ALTRES COL·LABORADORS	Catalina Genestra
	i les dones de la Comissió dels Reis.
	C.C. Banda de Música de Capdepera
	C.D. Escolar
	Banda de Cornetes i Tambors
	Club Hípic de Cala Rajada

LA REPRESENTACIÓ DELS REIS D'ORIENT

Encara avui, hom pot assistir, la tarda del dia dels Reis, en alguns pobles de Mallorca i en algunes barriades de Ciutat, a la representació de l'Adoració dels Reis d'Orient, un espectacle de teatre popular que ha sobreviscut fins als nostres dies i que manté la gràcia, la frescor i l'encant de les velles festes.

Es tracta, ben segur, de la supervivència d'una antiga tradició: la representació dels misteris medievals, tot i que el text en què es basen la majoria d'aquestes funcions - l'Adoració de los Tres Reis Magos, novament adicionada per un aficionat - és de l'últim terç del segle XIX. Però aquest text, alguns fragments del qual són encara vius en la memòria popular, sintetitza altres textos anteriors i integra en una sola peça, encara que de forma molt simplificada, quasi totes les parts del cicle de Nadal: el naixement de Jesús i l'adoració dels pastors, la degollació dels innocents, el cant de la Sibila, l'adoració dels Mags...

Segurament, aquest és un dels fragments més coneguts, conservat, encara, en el record de la gent:

- Herodes.-* Què t'pareix, Secretari?
Ja hi puc anar confiat
amb un poble que està alçat
a favor des meu contrari.
Quin és es remei que hi ha
per jo mantenir sa pau?
Digau, General, digau
i al moment s'aplicarà.
- General.-* De seguida manaria
sense contemplacions,
degollar tots los minyons
de tres anys fins a un dia.
- Herodes.-* Estén, estén es decrets
segons diu es General.
- Secretari.-* Però, Senyor, ¿i quin mal
li han fet aquells ninets?

Herodes.- *Escriu, que poc t'hi importa
es que m'haja de costar
pes meu trono conservar
sa sang de tot aquest poble.*

Però sobre aquell text, sovint s'hi han fet afegitons. A un poble han allargat l'enfilall de versos que recita el General en proposar a Herodes que siguin degollats els innocents, a un altre hi han afegit una escena de penediment del General, a un altre han agregat algunes quartetes que constitueixen un diàleg grotesc entre el dimoni i Herodes, una discussió entre els criats, o han prolongat la intervenció dels doctors de la llei consultats pel rei Herodes perquè li diguin si el Messies és nat i que resulta un dels episodis més còmics de la representació, esperat delerosament pels espectadors.

A S'Alqueria Blanca diu, el General, en tornar penedit:

Gneral.- De sa total degollada
tenc un gran remordiment
perquè he mort tot innocent
d'una cruel espasada.
Per tot Betlem de Judà
el Messies cercaré,
perdó li demanaré
postrat, i m'escoltarà...

Però l'escena dels Doctors de la Llei no era l'única grotesca de la representació. A Bunyola -escriu Antoni Riera-, "Els Reis" tenien una escena que no he vist a cap altre lloc. És la de l'Arquelau, el fill d'Herodes, que es presenta al seu pare per a intercedir en favor dels innocents, tan injustament condemnats a mort. Com que el Rei Herodes no li concedia cap perdó, Arquelau, presentat com un bon jove de sentiments molt nobles i delicats, s'acubava en veure la crueltat del seu pare. Llavors, venia lo bo. Anaven a cercar el metge. (...)

girau fulla...

L'escena del metge, tradicionalment, com la dels Doctors, era una escena de riure. I se'n deien d'animalades! I tothom, ben satisfet, reia, fins a esclatar, les bajanades del metge improvisat. Encara record algunes gloses que, el mateix metge, com a receptes salutíferes, llançava cap al públic:

Li hem posat la prova blanca
i és sortida ben vermella!
Això és estat una ovella
que li ha mossegat una anca.

Era que el metge havia posat com a termòmetre un pebre coent verd i n'havia tret un de vermell, ja preparat d'antuvi. Altres vegades per prova termomètrica n'hi havia que posaven un ràvec, el més gros que trobaven.

El drama, emperò, acabava sempre com havia d'acabar:

Criat
segon.-

Descans, vossa majestat,
que sempre el defensaré,
i si hi importa moriré
en el més cruel combat.
Res puc tragar ni sentir
contra mon rei i senyor.
Ànimo, emperador,
que havem de vèncer o morir.

Herodes.-

Sí, hem de vèncer o morir;
però morir és lo més cert.
I ja veig l'infern obert
que vol fer festa de mi.
Veig el poble tot alçat
a favor d'aquest nou Rei
i a mi, com un trasto vei,
me tenen despreciat.
Ai de mi, desgraciat!
Mon cor pateix grans turments,
d'ençà que n'he decretat
la mort de tants innocents!
Sa sang sens dubte a los cels
contra mi crida venjança,
ja he perduda s'esperança,
tenc es dolors més cruels.
Sa corona em cau des cap,
es cetra em fuig de ses mans,
i de ràbia en breus instants
moriré desesperat.
Oh, malhaja, no fos nat,
per tan cruelment morir!
Vaig a l'infern a patir
Per tota una eternitat,
rabiós, desesperat!

(Surt el dimoni i el s'enduu
entre flames)

En les últimes dècades se n'han escrit diverses versions de la representació d'els Reis: la d'Alexandre Ballester: *Reis i no reis*, la de Gabriel Oliver (Majoral): *Els Reis*, que fou representada per última vegada a la vila d'Algaida, l'any 1979. Entre aquestes versions contemporànies, ajustada amb fidelitat als esquemes del text tradicional, cal esmentar l' *Adoració del Tres Reis d'Orient* de Llorenç Moyà Gilabert, publicada a Ciutat l'any 1966 i actualment representada en molts de llocs. El poeta ens explica les causes que el van moure a es-

criure els seus Reis: En escriure jo, doncs, uns "Reis" novells, he volgut seguir la línia argumental i tots els trets característics de l'obra tradicional, conservant-hi, fins i tot, dues quartetes que se sap de cor més de mitja illa, però hi he suprimit fets i personatges sobrers i n'he incorporat d'altres. Cal afegir, però, que els dits personatges, endemés de recitar quelcom que ja deien -tòpics imprescindibles- exposen moltes coses més a la consideració dels espectadors d'avui. També he volgut esser fidel a la metrificació de l'obra popular -abunden les dècimes- i a la consuetada oral de Binissalem, on jo vaig veure moltes vegades, d'infant, la tradicional representació. Vull dir amb això que, essent uns "Reis" del tot nous en moltíssims d'aspectes, poden equiparar-se als antics consuetudinaris:

Escena XXV

Criat A.- Herodes tot s'enrabia
perquè el Bon Jesús és nat.
Jo sempre m'ho he pensat
que el Dimoni el s'enduria
dins un talec foradat!

Criat B.- Preniu llum de na Pintora,
homos d'avui i demà.
Aquell que l'espasa acora,
sota espasa morirà.

Es ben segur que antigament aquest teatre, centrat en els misteris de Nadal, era representat en l'interior dels temples. Posteriorment, i a mesura que la representació superava el sentit estrictament religiós i es convertia en una funció de caire festiu, abandonà les esglésies i ocupà els cadafals de les places públiques. Potser cap peça de teatre religiós ha estat tantes vegades representada a la portada de les esglésies, a les places de les villes i a damunt els humils cadafals de les festes foranes, ha escrit Miquel Ferrà i Martorell.

Tenim, emperò, algunes cròniques que relaten aquelles representacions. Pere d'Alcàntara Peña (Pep d'Aubeña) en fa referència en un article publicat a *L'Ignorància* dia 7 de gener de 1883 sota el títol: *El dia d'els Reys*:

No fa més de mitx sigle que sa festa de demà (els Reis) era molt diferent de lo que és ara. Es truy era a n'es camí de Jesús que llavonses constituïa es gran passeix de Ciutat (...) Llavò sa gran curolla de tothom era veure quant a ses quatre Campanes (...) s'ajuntàvan el Rey Melsion, que venia de sa part de l'Hornabeque, el Rey Gaspà, que baixava de sa part d'Itria, y el Rey Baltasà, que sortia de dins Ciutat. Allà se saludàvan, se dèyan quatre gloses i seguïan en comitiva cap amunt amb sa gran multitut de gent coriosa que corria darrera ells. En arribà a ca Dona Ayna trobàvan el Rey Herodes, que los demanava de noves amb unes altres gloses, y los comanava que, quant se'n tornassen, l'enterassen de lo qu'hey hagués sobre es naixement de Jesús. Seguïan els Reys darrera una estrella que duya un atlot dalt un bastó y allà en es Convent de Jesús acabàvan sa funció, tornantsen tots p'es camí de s'Infernet y per can Veta.

El Rey Herodes quant se veyà burlat s'arrabàssa-va sa barba postissa que duya, y es presencià aquest fet era una delícia de tots els qui anàvan a veure sa funció, qu'éran tots els habitants de Palma.

Pel gener de 1902, un redactor de *La Roqueta* assistí a la Representació d'Els Reys a Establiments, prop de Ciutat. Vet ací com la va descriure:

Es decapvespre, baix un cel emboirat y un salistre finíssim, emprengüem es camí d'Establiments, d'ahont mos havia arribat sa fama d'els Reys que representan els pagesos de aquell poble.

Per sa carretera anàvem trobant carruatges de gent ciutadana, carretons de possessió, amb un floret de pageses lluint sa botonada y es mocadó de pinyetes amb sos trencs de sa caixa.

A sa plassa de l'iglésia, demunt un'alta escalonada estava un trono, de domàs vermey y paumes. S'acostà s'hora de sa representació, y a sa plassa hi acudí molta de gent, omplint-la tota. Poc temps després devallava de dalt sa carretera el Rey Herodes montat a cavall, qui es possessionà d'es trono. Comensava s'espectacle. Tots els personatjes, joveneia d'es poble, posava es cinc sentits en el papé, y sa representació bíblica prenia cert perfum d'antigues, per s'ingenuïtat d'els artistes y sa gent d'es poble qui escoltava en relligiós silenci y s'indignava si qualche estrany parlava fort y distreia (...).

En les representacions actuals poden trobar-hi una diversitat d'elements prodigiosament combinats en un resultat capaç de fascinar-nos: la màgica presència dels reis muntats en cavalls que persegueixen un estel, la ràbia enfurida del Rei Herodes, ambiciós i sanguinari, la veu patètica de la Sibilla, la comicitat grotesca dels doctors, el dramatisme de la degollació dels infants, la rebel·lió del secretari, l'esperpèntica aparició del dimoni entre flames i fum per endur-se'n Herodes... Tot això acompanyat d'anacronismes i gestos grotescs que intensifiquen i accentuen la comicitat.

Albert G. Hauí ens ha deixat la descripció d'una representació d'Els tres Reis que havia presenciat no fa gaires anys a un llogaretxo de mala mort:

Obris la marxa el rei Gaspar -que era xarnegob- en eixancat damunt el cavall blanc del cotxe dels morts, declamant amb un inefable accent andalús:

Ro ariré a zercá
pero ara er boy a adorá
con ezperit i de cor...

No calida dubtar gaire de les seves paraules, perquè el rei Baltasar (un barber que, per manca de batlle, capellà, mestre i caporal de la Benemèrita, era, per autodefinitió, la força viva permanent), abans de recitar la seva part:

Per un amor tan ardent
en què estic tot abrasat...

va haver de treure el reveixí per arrabassar de les mans taumatúrgiques del seu col·lega el barralet de cassalla, que també reclamava la seva devoció:

Ador jo en aquest moment...

(i s'engolia una bona tómbola)

tan suprema majestat;

(Pausa i, glee-gee-gee, altra bona tómbola),

lo cercaré apressurat...

Però ara, qui tenia més pressa era el tercer rei, En Melcion, sortint tot envelat de darrera un cantó del convent de les monges blaves a peu (per no perdre temps pujant al cavall), rossegant els esperons i fent de la garra pota, de por que aquells dos companyons seus no n'hi deixassin ni allò que es diu una mala gota! I quan, minuts més tard, després de fer un parell d'inclinacions cap endarrera, s'asseia a la biorxa damunt el cavall i cridava com un desesperat:

Estic tot transportat
de contentos i alegries...

mentre amb una mà s'eixugava els llavis i la barba postissa, i amb l'altra arruixava les mosques vironeres de les orelles del seu "Rocinante", que aguantaven, com millor podien, dos criats vestits de soldats d'aviació, un s'adonava que l'èxit de l'obra estava ben assegurat!

Seguia després un detall al·legòric, tan genial que no sé qui dimoni se'l degué inventar, ja que no figura en les indicacions escèniques. Fos qui fos, la cosa tenia empena calderoniana: una nina tota bufarella, amb el vestit blanc de la primera comunió, anava davant davant els tres reis, amb una estrella daurada de cartó penjada d'una canya. Poc abans d'arribar al cadafal, "l'estrella" es va esvaïr de sobte, com l'ànima d'En Robert.

De la resta: el majordom semblava un cambrer distingit. El rei Herodes feia carusses i jutipiris a tothom, enrevoltat de la patuleia. Un dels savis de la Llei vestia uns balindrangos i una musseta de capellà, color d'ala de mosca; duia capell de teula i passejava un volum enquadernat de "tebeos" de Roberto Alcázar, síntesi de la cultura del moment. Els altres dos, amb ulleres de fil de ferro i unes pinyarres feresques de cartó, anaven carregats de tos de "La Hormiga de Oro", "Blanco y Negro", i revistes similars, que servien per a il·lustració i entreteniment a la botiga del barber. Un criat anava a cercar i portava els tres clergues dins un carretó de mà, d'aquests d'una roda, i corria, fent esses per mig de la concurrència. Després, tiraven junta, tots plegats, a un costat del cadafal, cercant les profecies de Miquees; però allò que de fet cercaven eren gravats i fotografies d'artistes de la "belle époque", o de cupletistes làngüides del temps del xerleston, que mostraven triomfalment a N'Herodes i companyia, fent l'ullet i rascant-se el clatell:

La profecia aquí està,
si vol, bé la pot llegir...

Allò que resulta de la diversitat d'elements que hi són posats en joc és una diversió viva, una festa capaç d'exercir, encara que fredegi, l'horabaixa del dia dels Reis, un irresistible poder de convocatòria.

esports

Ens trobam, de bell nou, amic lector, a les pàgines de "Cap Vermell". No és que, des de la darrera crònica, hi hagi hagut moltes novetats, però sempre hi ha qualque cosa per contar.

Pàreix ésser que, a alguns sectors del poble, no els ha caigut massa bé el que vaig escriure el mes passat. M'han dit que havia estat molt fort, però, per desgràcia, també era real el que jo deia i, com ja sabeu, la veritat sovint dol. A mi m'agradaria escriure sempre coses agradables i alegres, però la meua missió no és aquesta. El meu deure és informar als lectors de "Cap Vermell" de tot l'agradable i desagradable que passa, i el que he tengut més clar de tot ha estat no barrejar la meua tasca en el si de la directiva de l'Escolar i la meua labor informativa. En tot moment eh procurat separar aquests dos aspectes de la meua activitat.

Però deixem estar aquests temes i passem als estrictament esportius. I aquest mes vull començar amb el bàsquet. I ho vull fer, precisament, perquè esportivament els resultats no han estat bons fins ara. El canvi de categoria, haver de lluitar contra equips molt bons, amb una llarguíssima tradició i un gran històric, ha suposat un entrebanc difícil de superar. A través d'una llarga conversa amb en Xisco Campins, he arribat a la conclusió que, si s'aconseguia mantenir la categoria, la propera temporada tot seria distint, els al·lots tendrienja més confiança en llurs possibilitats i els resultats esportius serien millors. I parlant en tot moment de resultats esportius, com haureu vist, perquè en tots els altres aspectes les coses no poden anar millor a la secció de bàsquet i el clima d'harmonia dins el planter de jugadors és insuperable. Entre tots els hem d'ajudar a defensar la categoria que tant els costà assolir.

Me vull referir, ara, a l'equip de futbol de 3ª Regional, que dirigeix n'Antoni Serapio. Aquesta sempre ha estat una categoria rebutjada

per una part de l'afició, sempre ha tengut detractors, sempre hi ha hagut gent que no li ha vist l'utilitat. A aquest cert aïllament hi hem d'afegir la dificultat que implica la pròpia categoria, amb camps on es fa difícil jugar i amb equips que no fan massa futbol. Amb tot i això, el comportament dels jugadors de l'Escolar està essent exemplar. Estan ocupant un mal lloc a la classificació, no compten amb un gran recolzament del públic, i malgrat tot disputen els partits i assisteixen als entrenaments amb tota la il·lusió del món. Per a ells, els resultats són el menys important, ells juguen a futbol per divertir-se, per passar-ho bé. I, per molt que es digui, ells són útils a l'Escolar, com ja s'ha demostrat moltes vegades.

Els equips inferiors, en general, estan duguent a terme uns magnífiques campanyes, ocupant excel·lents llocs en les classificacions respectives. Una vegada més, he de destacar als juvenils, que duen una marxa imparable. Tothom ja comença a pensar en tornar a pujar a Primera Regional. Jo no dubt que, de la mà d'er Tomeu Pascual, es pot assolir aquest èxit que espera tota l'afició.

Però que fa a l'equip de Preferent, es podria pensar, segons els darrers resultats, que està passant una lleugera baixa de joc, degut, possiblement, a les nombroses lesions que han petit els jugadors. Aquesta situació fa que cap diumenge es pugui repetir l'alineació. Així i tot, la classificació segueix essent privilegiada, amb el grup capdavanter, cosa que ens permet seguir mantenint esperances de jugar la lligueta d'ascens.

Des d'aquesta pàgina aprofit per desitjar que l'operació quirúrgica a que s'ha de sotmetre el jugador Nadal sigui un èxit i que es recuperi ben aviat. Aquest és el sentiment de tot el planter, això és, tenir-lo de bell nou lluint la camiseta de l'Escolar.

No tenc res més per contar, aquest mes. Fins a la pròxima.

BIEL TORRES

LLOCS DE VENDA:

- Els dos estanys de Capdepera
- Llibreria L'Orient
- Llibreria Cala Rajada
- Casa del Mar
- Es Sitjar

CAPDEPERA - CALA RAJADA

EL TEMPS DE LES BALDUFES

VI

CORPUS CHRISTI

La padrina viu surant, com un cabell o una ploma, en l'amalgama nebulosa dels records.

Era la festa de Corpus Christi. Ja ho diu el refrany: De prop de lluny, Corpus pel juny. Era el juny. Els dies eren calents i llargs. El camp esdevenia ple de messes segadores, madures, daurades. Alguns indrets, recerats i calents, romanien segats i plens de garbes entre el rostoll ressec i erecte. El poble despertava, matiner. A trenc d'alba ja ressonaven els sotracs de les llantes per camins i camades. La gent s'apressava per treballar a la fresca matinera, abans que el sol els caigués aplomat i feixuc sobre l'esquena ajupida. Era temps de messes, de treball incessant, de feina feixuga i esgotadora.

El poble, aquell dia, es vestia de verd, es disfressava de bosc. Amagava sota branques de pi, ferides i cansament. I vanitats.

En aquell temps tot era desmesurat, tret de mare, fora mida. Fals en certa manera. Competitiu. I l'església semblava complaure's estimulant la superficialitat de la festa, per tal de donar-li lluïment i espectacularitat. Com si la clovella tengués més valor que no pas el bessó. I la gent, aferrada a les caduques tradicions de la religiositat popular i estimulada pel jerarca de torn, donava llonga a les seves vanitats i presumpcions. Hi havia una mena de competitivitat soterrada entre la gent d'un carrer i la d'un altre, entre barri i barri. Rivalitzaven en l'endomassat del carrer, en l'ornamentació de l'altar que bastien a cada un, en l'ufanor de les branques de pi amb què cobrien les façanes. En tot hi havia una pugna, una lluita latent en cada acció, com si l'intensitat de la fe es midàs per la capacitat creadora d'ornaments i fatuitats. Tot giravoltava en torn de la jactància. I el rector deixava ballar la baldufa, això quan no tirava de la cordellina per tal d'encoratjar més el ball.

En el carrer de N'Esparraguera, al cap de cantó, hi bastien un altar. Convidaven sempre la padrina. Era coneguda la manya, l'habilitat i la cura que tenia per arranjar dins un gerro un pom de flors. Hi posava, en cada composició, un sentit proporcional d'harmonia i elegància. Casava, amb perfecte equilibri, flors de formes i colors heterogenis. Tenia un do especial, una clarividència particular per fer ressaltar la flor més humil al costat de la més sofisticada. Se servia d'un brot verd, d'una fulla o d'uns joncs per matisar colors, per esmenar formes, per engrandir volums. Insòlit era el sentit i la capacitat per arranjar espigues i pàmols, entreteixint-los amb gràcia extraordinària, ressaltant l'esveltesa de l'espiga i la gallarda agilitat del pàmol. Amb l'experiència acumulada d'anys enrera, aquell

any, tal com ho recordava avui la padrina, ressaltaven més que mai les espigues i els pàmols, com a símbols de l'Eucaristia. Semblava un tapís la composició de poms d'espigues vincladisses, disposades en grups segons la varietat i el color de l'aresta. Hi eren representades gairebé totes les varietats: el bogal, el blat d'aresta negra, el blat de xeixa, el pintat o rossí, el tosell, el bord i l'escuat o reniu. I com a lligament o punt d'unió, les ridortes sarmentoses dels ceps, d'amples fulles dentades.

El carrer era tot enramat de branques de pi, cobrint les façanes. A cada casa, dins la cuneta, plantes i cossiols. Cap a mitja tarda, les dones s'afanyaven agranant el carrer i regant-lo per fer-lo més fresc i menys polsegós. Una de les cases romania nua d'ornaments i de verdor. Era la posada de Ca'n Garrit. L'amo en Miquel, de fortes conviccions republicanes i anticlericals, atupat, amarat d'oli de ricí i empresonat l'any trenta-sis, no donava el braç a tòrcer, malgrat la qualificació d'heretge que li suposava no endomassar la façana per a la processó del Corpus. Era d'idees fortes, l'amo en Miquel. No es deixava safalcar.

Es deia a ell mateix que mai no havia fet cap putada a ningú, per tant estava en pau amb Déu, si és que existia. I en pau amb els homes, encara que n'hi hagués, d'homes, que no estaven en pau amb ell. Com aquell escardalenc que, tassó rera tassó, el sadollà d'oli de ricí i que, ara, com un descosit, cantava avemaries a les processons. L'amo en Miquel era el masover o amitger de Cala Moltó, una masia perduda dins un comellar, vora el mar. Tenia un fill, en Xisco. Aquest sí que frequentava l'església. Més que per convicció, per seguir el costum d'una colla d'amics crescuts, com ell mateix, en els anys plens de temors de la postguerra. En Xisco, o en Xesc, que de les dues maneres l'anomenaven, nat i crescut a la possessió, al recer dels puigs de s'Àguila i el Telégrafo, en coneixia tots els indrets de la rodalia i de la platja de Cala Agulla. Alegre i extrovertit, l'apassionaven els cavalls, sobretot el de pelatge blanc clapat de negre, de constitució robusta, d'ampla ossada, però àgil, lleuger i veloç, malgrat l'aparença cepada. A les matinades calentes de l'estiu, entre dues fosques, quan tímidament s'iniciava l'alba i el cel romania encara farcit d'estels en un miracle de cel·lèstia, en Xisco muntava el cavall clapat. S'agradava de fer una galopada sobre la sorra banyada de la platja, en aquell punt on les ones, els dies de bonança, hi arriben: tènues i exhaustes, clapotegen i s'allunyen amb un arrossegament agònic.

Cala Agulla era un tabernacle on es conjugaven la solitud i la quiescència de l'hora crepuscular. El mar era una bassa, encalmat, gairebé immòbil, sobtada reminiscència d'espill,

on s'abocaven, per emmirallar-s'hi, els penyals abruptes d'Els Pelats i el rocam de Na Lliteres. Tota la punta, aleshores verge de ciment, era tenyida d'un rarificat cromatisme, on els liles i els taronges eren diluïts per un vernís de tènues blavors. L'horitzó, esplendorós, era un esclafit de llum jove, de llum rosada, quasi il·lusòria. La platja romania verge, plana, llisa, pentinada pel vent de la nit, neta de petjades, amb aquella rugositat gairebé imperceptible que deixen sobre la sorra les bufades. Silenciosa. Amb aquell silenci del mar ple de la sansònia de l'aigua arrossegada, de l'aletejar d'uniques gavines juganeres que solcaven l'espai, s'enlairaven, feien tornioles i, amb vol plaent, s'abocaven sobre l'aigua. Suraven amb suau bressolar. Tota la badia traspuava mansuetud. Era verge, dòcil i salvatge, sense ferides ni artificis. L'home encara no l'havia tret a subhasta. Un bé de Déu, una barreja captivadora d'assossec i poesia que despertava un delit espiritual, un sentiment d'admiració, un encisament als esperits sensibles. Els pins de L'Agulló, retorçuts de marinades, estiraven llurs branques per mirar-se en l'espill bellugadís de l'aigua, enamorats de la sempre activa moguda del mar o qui sap si dels cornets i les petxines. Més enllà, el caló de Ses Covasses, encara amarat d'ombra, reflectia el buc de la muntanya del Telégrafo, coronada per la torre, i la taca blanquinosa de Na Llòbrega, sota la blavor del comellar ombrívol i la verdor obscura del pinar. El Freu, violat per un glop de llum, eixia del mar, morat com una ungla ferida. El Coll de Marina, secció transversal de badall, plàcid, s'espolsava la son contornejat sobre un cel rabiosament blau, encara pigallat d'estels. Tot semblava suspès, detingut dins la fracció d'un segon, surant a l'espera d'un esdeveniment, de quelcom que, indefugiblement, havia d'ocórrer en aquell instant, en aquella hora màgica.

I de sobte succeïa. Al començament de la platja, en Xisco, amb un crit, estimulava el cavall, que prenia fua, i es perdien, cridant i rient enfollit, dins un terbolí d'esquitxos i escuma. En Xisco muntava la bèstia a pèl i en pèl. Home i cavall formaven una única massa, hom no sabia on acabava l'un i començava l'altre. Gaudia, en Xisco, de rompre la mansa i callada solitud de l'hora amb els crits, les rialles i el clapoteig de la galopada. Els cossos de l'home i la bèstia rebien amb joia les ganivetades d'aigua. Desapareixien dins un brollador d'esquitxos per aparèixer més lluny, brillants de claror a l'entrellum de l'alba. Descabretat, el cavall obeïa sempre als estímuls de la veu i la pressió dels peus d'en Xisco. Compenetrats, genet i cavall ere un tot compacte i harmònic, com un element més de la bellesa del paisatge, gaudint amb fruïció de la virginitat matinera, en una conjunció perfecta de l'home i la natura.

La padrina romangué profundament impressionada. La visió era excessivament real per ésser un somni. Irresistiblement fascinada, no sabia si era una bogeria de la imaginació o era que la realitat podia tenir un atractiu més poderós i captivador que el que ella pensava. I quedà ajupida sobre la sorra, rera un monticle de la duna, amb un ram de lliris de Santa Cristina entre les mans, aclaparada.

Aquell dia s'havia aixecat dejorn, encara no boquejava l'alba, amb la idea de collir un pom de lliris marins, dels que floreixen a la duna. S'obrin amb les primeres clarors. Són d'una blancor immaculada, intensament perfumats, sensibles al sol. Cal collir-los de matinada per conservar-los esplendorosos. La padrina en portava un bon ram cada any per posar-los sobre l'altar del carrer. Era com una ofrena particular al Santíssim Sagrament. I fou mentre els collia que la sorprengué la cridòria d'en Xisco i el clapoteig del cavall. Quedà astorada, captivada per l'esplèndida visió. L'intens perfum de les flors l'entabanava i gairebé tot semblava il·lusori. Però, al fons del seu ésser hi batejava un afany, un desig, una quimera: ésser raptada, com les Sabines, pel cavaller sorgit de l'aigua, cavalcar sobre la gropa del cavall, abraçada per Xisco, estremit-se entre l'ardència de la seva nuesa i la frescor de les fuetades d'aigua, ésser una part inseparable d'aquell tot, galopant cap a una bogeria de dos, cap a un fanatisme de claror, cap a l'aventura de l'alba.

El genet i el cavall s'allunyaven cap al bosc d'esplèndida pinassa. Els dos tenien l'aspecte del goig i el cansament, com dos infants després d'una entremaliadura. De l'horitzó, allà on el mar es perd en un encanteri de blavors, eixia el sol, roent i enlluernador i els seus raigs es ficaven dins la pineda, sota les branques, allargassant les ombres i fitorant els cossos. Eren grates i reconfortants les glopades de llum tèbia sobre la pell mullada, com un amanyac suggeridor de sensualitats. El pas del cavall era lent, acompassat. No tenien pressa. Era dia de festa. Era el dia del Corpus.

passatemps

1.- Entre les dotze del migdia i les dotze de la nit, ¿quantas vegades passarà l'agulla minutera per damunt de l'horària, en un rellotge d'agulles?

.....

2.- Tenim llavors de planta enfiladissa, que triplica el seu tamany cada hora. Si sembram una llavor a les dotze del migdia i a mitja nit la paret està totalment coberta, ¿a quina hora esta la paret coberta fins una tercera part?

.....

3.- Si en lloc d'una llavor en sembram tres a migdia, ¿a quina hora estarà la paret totalment coberta?

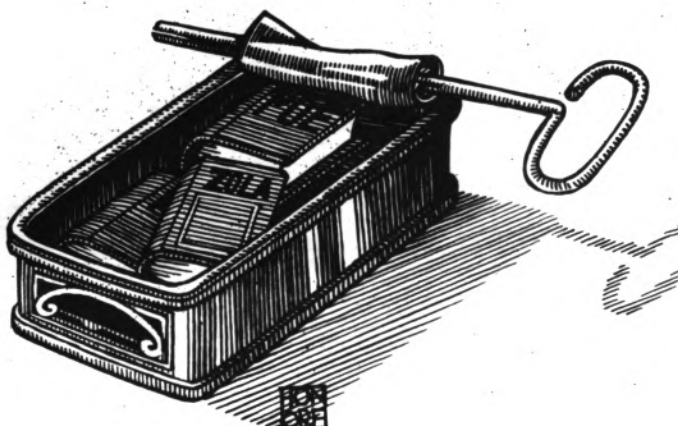
.....

4.- Dos cotxes marxen en sentit contrari, un cap a l'altre a 50 i 70 quilòmetres per hora, respectivament. Estan separats per 300 quilòmetres. ¿A quina distància es trobaran un minut abans d'investir-se?

.....

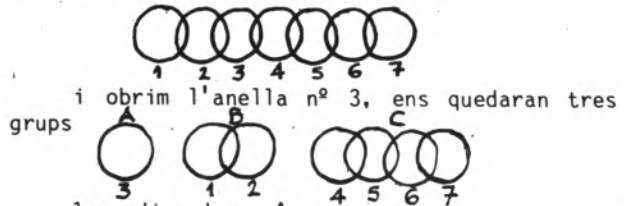
5.- Tenim dues síndries iguals. En posam una dins un plat d'una balança, i a l'altre plat hi posam tres quartes parts de l'altra síndria i un pes de tres quarts de quilo. ¿Què pesa cada síndria?

.....

SOLUCIONS ALS PASSATEMPS DEL MES PASSAT

1.- Si tenim la polsera de set anelles

- 1er. dia: donam A
- 2on. dia: donam B i recollim A.
- 3er. dia: donam A i B
- 4t. dia: donam C i recollim A i B
- 5è. dia: donam C i A
- 6è. dia: donam C i B i recollim A
- 7è. dia: donam A, B i C

.....

2.- Dins cada mes hi ha 11 dates que poden dur a confusió: els 12 primers, excepte el que coincideix amb el número del mes. Per tant, en un any hi haurà $11 \times 12 = 132$ dies ambigus.

.....

3.- Es creuarà amb 12 autocars: 6 que ja han partit de París i no han arribat a Barcelona, i 6 més que partiran en els dos dies que dura el camí.

.....

4.-

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	2	1	0	0	0	1	0	0	0

En el nº 6210001000 hi ha 6 zeros, 2 uns, 1 dos, 0 tresos, 0 quaters, 0 cincos, 1 sis, 0 sets, 0 vuits i 0 nous.

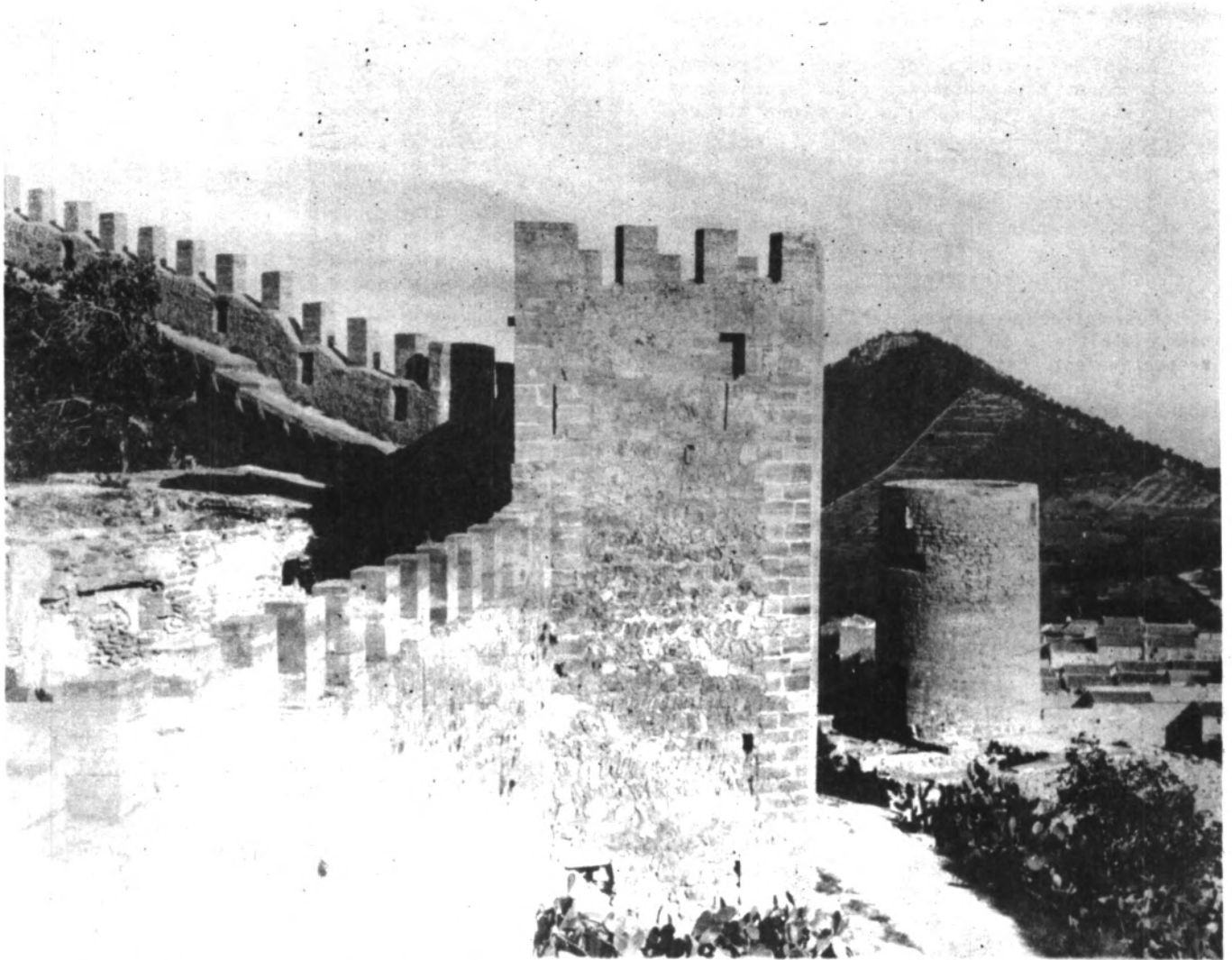
.....

5.- Abans de contestar, mirem el casos possibles (x=nin, z=nina)

- X X X X
- X X X Z
- X X Z X
- X X Z Z
- X Z X X
- X Z X Z
- X Z Z X
- X Z Z Z
- Z X X X
- Z X X Z
- Z X Z X
- Z X Z Z
- Z Z X X
- Z Z X Z
- Z Z Z X
- Z Z Z Z

- a) de dos nins i dues nines hi ha 6 casos.
- b) d'un sol nin o una sola nina hi ha 8 casos, per lo tant és més probable.

IMATGES

ES CASTELL AMB SO PUIG SEGUER
CONRAT FINS A DALT